

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทางสังคม วิถีชีวิต เศรษฐกิจ สภาพปัญหา ความต้องการ กระบวนการผลิตเกลือ ผลกระทบที่มีต่อสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และศึกษา ทศนคติต่อการเปลี่ยนแปลงสู่กระบวนการผลิตที่ยั่งยืนของชุมชนที่ผลิตเกลือสินเธาว์ ด้วยระเบียบ วิธีการวิจัยเชิงปริมาณบนฐานคิดตามแนวสังคมศาสตร์ ประชากรในการวิจัยคือ ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการ และหัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้านที่จัดการทรัพยากรเกลือ ดินเค็มและน้ำเค็มใน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนเฉพาะจังหวัดอุดรธานี สกลนคร และหนองคาย สุ่มตัวอย่าง ศึกษาจำนวน 289 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อรวบรวมข้อมูลคือ การสำรวจพื้นที่ทาง กายภาพเบื้องต้น แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ พื้นที่และ สถิติการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ประวัติและพัฒนาการผลิตเกลือของชุมชนได้มีการผลิตเกลือมาตั้งแต่แบบพื้นบ้าน แล้วพัฒนาสู่การพาณิชย์ เมื่อการสำรวจแหล่งน้ำมัน แต่พบแหล่งน้ำเค็ม หลังปี 2527 เป็นต้นมา จนปัจจุบัน

2. ลักษณะทางสังคม วัฒนธรรมของชุมชนผลิตเกลือ มีการรวมกลุ่มองค์กรตาม เจเนอไชการส่งเสริมของรัฐ ระบบความสัมพันธ์แม้จะมีความสามัคคีปรองดองและเอื้ออาทร แต่ ในเบื้องต้นมีความขัดแย้งเกี่ยวกับการผลิตเกลือ และไม่พบวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนเกี่ยวข้อง กับการผลิตเกลือสินเธาว์ นอกจากพิธีกรรมเฉพาะผู้ประกอบการ ส่วนวิถีชีวิตของชุมชนนอกจาก การทำนา ทำสวนแล้วยังผูกพันกับกระบวนการผลิตเกลือ

3. กระบวนการผลิตเกลือปัจจัยการตัดสินใจประกอบการคือต้องการมีรายได้และ อาชีพเสริม ที่ไม่ผลิตเพราะไม่มีเงินทุนและที่นาเกลือ ส่วนที่ไม่ประกอบการเพราะสำนักต่อ สิ่งแวดล้อมและสังคมอยู่ในระดับความเห็นที่น้อยเพียงร้อยละ 10.2-9.7 เท่านั้น บ่อผลิตเกลือมี ความลึกเฉลี่ย 66.15 เมตร ปริมาณการผลิตแบบเกลือต้ม 120-152 ตัน/ปี แบบเกลือตากผล ผลิตระหว่าง 500-2340 ตันต่อปี ราคาเกลือต้มเฉลี่ย 975 บาท/ตัน เกลือตากเฉลี่ยตันละ 413 บาท รายได้ต่อเดือนเฉลี่ย 51,098 บาท รายจ่ายต่อเดือนเฉลี่ย 39,645 บาท

4. ผลกระทบของการผลิตเกลือทางเศรษฐกิจทำให้ชุมชนมีงานทำลดปัญหาการ อพยพแรงงานและเศรษฐกิจชุมชนดี แต่มีผลกระทบทางสังคมคือ ความขัดแย้งและผลกระทบ ต่อระบบนิเวศที่แก้ปัญหาได้ยากคือ การแพร่กระจายดินเค็มมีผลกระทบต่อการเกษตรกรรม การประมง และการหลุดตัวของแผ่นดิน

5. สภาพปัญหาและความต้องการ ส่วนใหญ่เป็นปัญหาเนื่องมาจากผลกระทบต่อ สิ่งแวดล้อม ทั้งดิน น้ำ ป่าไม้และที่สาธารณะ โดยเฉพาะการเกิดดินทรุด ส่วนผู้ประกอบการมี ปัญหาขาดแหล่งเงินทุน ต้นทุนผลิตสูง ไม่มีการประกันราคาและการจ่ายเงินลงขันให้ผู้เกี่ยวข้อง ในการควบคุมและติดตามภาคสนาม จึงต้องการแหล่งทุนกู้ยืม ขณะที่ชุมชนต้องการให้ทำตาม กฎระเบียบและรัฐควบคุมให้มีประสิทธิภาพ

6. ทิศทางการผลิตที่ยั่งยืน แม้มีความเห็นว่าการผลิตเกลือมีแนวโน้มคงที่ด้วย ข้อจำกัดทางสิ่งแวดล้อมและการขยายพื้นที่ไม่ได้ แต่การกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติให้ ประชาคมและองค์กรปกครองท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกระบวนการอนุมัติการออกกฎข้อบังคับเฉพาะ พื้นที่ มีอำนาจในการควบคุมติดตามและกำหนดขอบเขตพื้นที่ด้วยชุมชนท้องถิ่น น่าจะส่งผล ต่อการผลิตที่ยั่งยืนได้

The objectives of this research were to study the socio-economic aspect, way of life, situation problems, needs, salt production process and impact on society, economy and environment as well as to study attitude toward the sustainable change of rock salt production process through the villages' social sciences-based quantitative research. The research population consisted of village leaders, producers and household chiefs in villages' management of salt, saline soil and saline water in the upper Northeastern provinces : Udon Thani, Sakhon Nakhon and Nong Khai. Random sampling was done with 289 villagers. The tool for data collection included survey of basic physical areas and interviews with questionnaires, while data analysis was carried out with area and descriptive type.

The findings :

1. History and villages' salt production development — the salt was first found domestically produced, then developed commercially ever since 1984 after the oil survey, but the discovery of saline water instead.

2. Social aspect and culture of villages' salt production — the grouping of organizations under condition of the state's promotion was found : although the relationship system facilitated unity and hospitality, the deep root of conflict about salt production existed; however, villages' culture related to rock salt production was not found except producers' specific rites. Besides rice and fruit growing, these people's way of life was tied to salt production process

3. Salt production process — its decisive factors were needs of income and extra occupation : they did not produce because of no capital, nor salt fields; while not doing this, because of consciousness of environment and society, with a low opinion at 10.2-9.7 percent only. The salt well had an average depth of 66.15 m with

production quantity 120-152 tons/year of boiled salt ; 500-2,340 tons/year of dried salt. An average sale of dried salt was 413 Baht/ton, thus an average income of 51,098 Baht/month with an average expenditure of 39,645 Baht/month

4. Socio-economic impact of salt production — economically, villagers had the occupation, resulting in lessening labour migration problem but with good economy ; socially, conflict occurred and impact on ecology, which was difficult to solve : the spread of saline soil affecting growing, fishery and land fault.

5. Situation problems and needs — most problems arose from the impact on environment, soil, water, forests and public land use, especially land fault, while those of producers were a lack of capital sources, high investment, no guarantee of prices and unfair payment to those involved in supervision and salt field follow up — they needed loan sources, while the community wanted them to keep the rules and the state to control efficiently.

6. Directions, toward permanent production — although the opinion fixed the firm tendency in salt production with limited of environment and no land extension, the designation of policy and practice for villagers and local administration organizations to take part in the promulgation of rules for specific areas and to have power in supervision, follow-up and designation of area by the villagers seem to bring good results for the sustainable production.